

EVROPSKÁ UNIE
Evropský fond pro regionální rozvoj
OP Podnikání a inovace pro konkurenceschopnost

MINISTERSTVO
PRŮMYSLU A OBCHODU

**ČESKÁ TECHNOLOGICKÁ
PLATFORMA PLASTY**

Implementační akční plán

České technologické platformy PLASTY

Zpracováno v rámci projektu „Technologická platforma PLASTY IV“, reg. č. CZ.01.1.02/0.0/0.0/20_369/0024004, podporovaného v rámci OP PIK, programu Spolupráce – Technologické platformy

Aktualizace duben 2022

OBSAH:

1. Souhrn	3
2. Úvod	4
3. Současný stav plastikářského průmyslu v ČR.....	5
4. Klíčové technologické priority	8
4.1. Technologie výroby a užití moderních plastů	8
4.1.1. Moderní katalyzátory.....	9
4.1.2. Spotřební výrobky.....	9
4.1.3. Nanokompozity.....	10
4.1.4. Plasty pro dopravní prostředky	10
4.1.5. Materiály pro zdravotnictví.....	11
4.1.6. Plasty jako detektory ionizujícího záření	11
4.2. Biotechnologie	11
4.2.1. Nové fermentační procesy.....	12
4.2.2. Nové enzymatické procesy	12
4.2.3. Termo-katalytické procesy.....	12
4.2.4. Výroba komoditních chemikálií	12
4.3. Nové procesy a zařízení	13
4.3.1. Fyzikálně-chemické procesy na fázových rozhraních	16
4.3.2. Výzkum nových procesů – chemické procesy za extrémních podmínek.....	16
5. Koncepce výzkumu a vývoje v ČR a úloha ČTP PLASTY při její realizaci.....	17
6. Navrhované směry výzkumu	18
7. Budoucí aktivity ČTP PLASTY, střednědobé cíle IAP do roku 2026	20
7.1. Základní cíle ČTP PLASTY	20
7.2. Střednědobé cíle ČTP PLASTY.....	21
8. Závěr.....	23
9. Seznam použitých zkratk	24

1. Souhrn

Česká technologická platforma PLASTY (dále ČTPP) si za své cíle vytýčila:

- vypracování strategie podpory posílení konkurenceschopnosti plastikářského oboru, tvorbu strategií rozvoje a podpory výzkumu, vývoje a zejména inovací;
- transformaci evropských strategií do národní strategie, aktivní spolupráci s organizací Plastics Europe, s ETP SusChem, případně s dalšími evropskými organizacemi s cílem transformovat evropské strategické plány do národních plánů;
- aplikace výsledků výzkumu ve výrobě a technologii, aktivovat a posílit spolupráci průmyslových podniků, zejména malých a středních podniků (MSP), s výzkumnými a vzdělávacími institucemi s cílem aplikovat poznatky vědy a výzkumu těchto institucí v konkrétních inovovaných výrobcích a technologiích;
- zefektivnění systému financování výzkumu, vývoje a inovací (dále VaVal) v ČR, účastnit se tvorby obsahu programů podporujících výzkum a vývoj v ČR jako nezávislá instituce, prosazovat harmonizaci obsahu podpor se strategickými plány rozvoje definovanými ve Strategické výzkumné agendě (SVA) a Implementačním akčním plánu (IAP);
- propagaci inovačních aktivit a vědecko-technického rozvoje v plastikářském průmyslu;
- propagaci zavádění nových ekologických požadavků v oblasti plastů;
- spolupráci v oblasti normalizace a zavádění nových standardů;
- propagaci udržitelnosti plastů pro veřejný sektor
- propagaci zapojení do realizace oběhové ekonomiky, zejména aktivit v oblasti nulových ztrát granulátu od výroby po zpracování a vyšší stupeň využití plastových obalů z aplikačních segmentů stavebnictví, automobilového průmyslu, elektrotechnického průmyslu, elektroniky a zemědělství.

Nástrojem pro řešení výše uvedených cílů a zajištění dlouhodobé udržitelnosti chemického průmyslu v ČR je zavádění tzv. zelených technologií. K základním charakteristikám těchto technologií patří snaha o:

- minimalizaci spotřeby neobnovitelných zdrojů;
- snížení spotřeby materiálů a energií;
- minimalizaci produkce odpadů a negativních dopadů výroby a finálních výrobků na životní prostředí a zdraví včetně ochrany čistoty moří, včetně nulového skládkování;
- optimalizace technologií nakládání s odpady;
- využití nefosilních zdrojů pro bio-plasty (včetně CO₂).

Vedle pozitivního environmentálního dopadu zelených technologií se současně zvyšuje konkurenceschopnost výroby. V návrhu IAP jsou upřednostněny high-tech a medium high-tech procesy a materiály. Jedná se např. o nanotechnologie, biotechnologie nebo dodávky pro dopravní prostředky, farmacii a zdravotnictví. Konkrétně lze uvést dopady v oblastech jako jsou výroba chemikálií a monomerů (především optimalizace jejich vlastností), nové vysoce účinné katalyzátory, extrémně tenké vrstvy, antireflexní povlaky, abrazi odolné materiály, povrchy s vysokou redukcí tření, vodě odolné povrchy, fotokatalyticky aktivní povrchy, vylehčené a stabilnější stavební materiály, funkcionalizované povrchy atd.

2. Úvod

Aktualizovaný IAP zohledňuje praktické zkušenosti v oblasti výroby a výzkumu a vývoje v ČR a čerpá také z publikací věnovaných tématu udržitelného rozvoje chemického a plastikářského průmyslu v zahraničí a postihuje časový horizont do roku 2026. Jedná se o další strategický dokument, který v souladu se SVA shrnuje konkrétní úkoly a zodpovědnosti navržené pro plnění především střednědobých cílů ČTPP.

ČTPP by v příštím období měla přispět ke hledání zdrojů financování vlastního výzkumu a zapojování jak výzkumných institucí akademické sféry, tak i průmyslových podniků do mezinárodních projektů. Jen tak lze zajistit kvalitní znalost předpokládaných vývojových trendů a jejich dopadů na chemický a plastikářský průmysl ČR. Sektor chemického a plastikářského průmyslu musí být připraven na jejich kvalitní a včasné řešení. Úkolem pro akademickou sféru (chemické fakulty VŠ a chemické ústavy AV ČR) je soustavné hledání nových technologických postupů, vývoj nekonvenčních zařízení, vývoj algoritmů pro bezpečné řízení procesů z hlediska zdraví a životního prostředí a celkové udržitelnosti procesu. Finanční spoluúčast státu k zajištění takových aktivit je nepochybně nezbytná.

Plastikářský průmysl a jeho součásti zabývající se aplikovaným výzkumem by měly především zvýšit vliv na výzkumnou sféru formulováním svých vlastních rozvojových témat a jejich spolufinancováním ze svých zdrojů. Bez solidního teoretického zázemí není možné si představit konkurenceschopný aplikovaný výzkum. Na druhé straně aplikovaný výzkum je významným inspiračním zdrojem pro směřování akademického výzkumu. Považujeme za dosud plně nevyužitý potenciál malých a středních podniků (dále MSP) ve využívání vědeckovýzkumného potenciálu v ČR. Značné rezervy jsou i v přípravě kvalitních vysokoškolsky vzdělaných odborníků pro průmyslové podniky.

3. Současný stav plastikářského průmyslu v ČR

Světová výroba monomerů a plastů zaznamenává značnou dynamiku. Monomery a plasty vyrábí cca 2500 firem v cca 80 zemích na více než 4500 výrobních linkách. Výrobní kapacity polymerů překročily 450 mil. tun za rok 2022 a budou dále růst. K těmto výrobcům základních plastů je nutno připočítat 7–9násobný počet kompaundérů – výrobců modifikovaných plastů. Všechny tyto firmy používají aditiva. Jestliže prognózy ročních výrob a spotřeb do roku 2020 u komoditních plastů se pohybovaly kolem 3–5 %, inženýrských plastů 4–6 %, speciálních plastů 5–7 %, bioplastů dokonce podle agentury FMI 28,8 %, v tom biodegradovatelných o 18 %, pak se tomuto trendu přizpůsobují i výrobci aditiv pro plasty. Jedná se o látky, které se přidávají jak k polymerům během polymerace nebo ve finální fázi výroby primárních polymerů, tak i při modifikaci vlastností plastů v rámci kompaundování za účelem modifikace vlastností.

Podle údajů evropské asociace Plastics Europe došlo v roce 2020 ve světě v důsledku pandemie COVID-19 poprvé k ročnímu poklesu produkce plastů, byť pouze o 1 mil. tun, na 367 mil. tun. Evropa se podílela 15 % na světové výrobě plastů, dominuje Čína s 34% podílem. Spotřeba v Evropě zaznamenala pokles, tentokrát o 12,2 % na 49 mil. tun.

Finální údaje o roku 2021 nejsou k dispozici. V loňském roce vykázali evropští výrobci plastů rekordní počet odstávek výroby z titulu tzv. vyšších mocí – celkem 91, pouze jedna se však týkala výroby EPS. Asociace Plastics Europe očekává za rok 2021 růst výroby primárních plastů o 8,2 %. Udržitelnost plastů se postupně stává prioritou v řetězci od výroby primárních plastů, přes zpracovatele, spotřebitele až po recyklátory.

Studie nova-Institutu uvádí, že spotřeba plastů do roku 2050 bude růst na 1,2 miliardy tun, přičemž hlavním zdrojem pro primární plasty se stanou plastové odpady v množství 750 mil. tun, ze kterých se mechanickými, a zejména chemickými procesy recyklací vyrobí nové plasty bez nároku na zvýšení stávající spotřeby ropy.

V roce 2020 bylo v Evropě vytríděno pro recyklaci 29,5 mil. tun postuživatelských plastových odpadů, z toho bylo 34,4 % recyklováno mechanicky a 0,2 % chemicky, 42 % bylo využito energeticky a 23,4 % skončilo na skládkách nebo v přírodě. Agentura AMI uvádí, že v roce 2021 vzniklo v Evropě poněkud více - 35,6 mil. tun plastových odpadů, z nichž bylo vyrobeno 8,2 mil. tun regranulátů.

Z letošní únorové zprávy OECD, která sdružuje 38 nejvyspělejších států, nazvané „The Global Plastic Outlook: Economic Drivers, Environmental Impacts and Policy“ vyplývá, že současný životní cyklus plastů není zdaleka cirkulární. Mezi roky 2000 až 2019 se produkce plastů, ale i odpadů zdvojnásobily, avšak pouze 9 % plastového odpadu bylo zrecyklováno, spáleno bylo 19 % a téměř polovina plastových odpadů byla uložena na skládkách, zbývajících 22 % uniklo do životního prostředí, vodních toků a moří. Téměř polovina veškerého plastového odpadu vzniká ve vyspělých zemích OECD, přičemž tyto země jsou zodpovědné za 11 % neřízeného úniků makroplastů a 35 % úniků mikroplastů /velikost pod 5 mm/. Produkce regranulátů se mezi roky 2000–2019 zečtyřnásobila – z 6,8 mil. tun na 29,1 mil. tun ročně, ale je to stále pouze 6 % z celkové produkce plastů.

Na tiskové konferenci dne 1. 9. 2021 ve Washingtonu při akci časopisu Wall Street Journal: „Getting There: a Global agreement to End Plastic Waste“ požádali prezidenti společností Dow – Jim Fittering a Bob Patel z LyondellBasell vedení OSN, aby při nadcházejícím plenárním zasedání vyzvali zúčastněné státy k vypracování a přijetí globální dohody o odstraňování plastového odpadu z životního prostředí.

Měla by mít stejnou závaznost jako Pařížská dohoda o klimatu. Oba mluvili i jménem Americké rady pro chemii (ACC) a Mezinárodní rady chemických asociací (ICCA), kterým předsedají.

Jejich návrh byl akceptován a ve dnech 28. 2. až 2. 3. 2022 proběhlo za účasti zástupců 175 zemí v keňském Nairobi Shromáždění OSN pro životní prostředí (UNEA - 5.2) k zahájení procesu, který by měl navrhnout právně závaznou globální smlouvu o zabránění znečišťování plasty k přijetí v roce 2024. Setkání se zúčastnilo 3400 expertů osobně a 1500 online.

Smlouva by se měla zaměřit na:

- Právně závazné prvky a podmínky pro celosvětové řešení oběhového hospodářství.
- Řešení celého životního cyklu plastů od jejich výroby, přes design výrobku, po recyklaci.
- Harmonizované normy a standardy.
- Zapojení pracovníků v procesech sběru, třídění a recyklace.

V zemích západní Evropy se nachází několik významných výrobců originálních speciálních plastů. V oblasti plastů s vyšší přidanou hodnotou má ČR dlouhodobě obtížnou situaci vzhledem k obsazenosti trhu velkými nadnárodními firmami a nelze předpokládat, že by se tato situace rychle změnila. Navíc i několik konkrétních příkladů uplatnění výsledku českého výzkumu a vývoje v zahraničí ukazují, že je obtížné proniknout na tyto znalostně, technologicky, ale také kapitálově náročné trhy.

V ČR tak převažují méně technologicky a znalostně založené aktivity a obory, které přinášejí nižší přidanou hodnotu. I tak lze ale toto odvětví považovat v rámci české ekonomiky za progresivní, dynamické a technologicky náročnější odvětví. Ve struktuře odvětví plastikářského průmyslu lze jednoznačně identifikovat dominantní hráče, jimiž jsou holding Unipetrol, a.s., jehož součástí se stala i Spolana Neratovice, a SYNTHOS Kralupy, a.s. Mezi hlavní problémy ohrožující dlouhodobou udržitelnost plastikářského průmyslu a výzkumu a vývoje v České republice patří:

- rostoucí konkurence v důsledku budování nových velkotonážních výrobních kapacit v USA a v rozvíjejících se zemích.
- nutnost zaměření na vyšší využití recyklovaných materiálů;
- nutnost zaměření na vyšší využití obnovitelných surovin a zdrojů energie;
- ve srovnání s okolními evropskými státy a vybranými regiony světa vyšší ceny vstupních materiálů a energií;
- dlouhodobá podinvestovanost výroben, ale také výzkumných a vývojových aktivit, která vyplývá především z majetkové struktury firem operujících v ČR - zahraniční investoři jsou často zaměřeni na maximalizaci okamžitého zisku, nikoliv na dlouhodobý a udržitelný rozvoj firem;
- přesun výzkumných a vývojových aktivit do mateřských podniků situovaných mimo ČR; nezájem spolupracovat s českými institucemi;
- zvyšování administrativní náročnosti pro řízení výzkumných projektů, zejména v oblasti grantových aktivit;
- jen omezená diskuze a spolupráce vysokých škol a akademických institucí s průmyslovými podniky – nízký zájem akademických institucí o aplikovaný průmyslový výzkum, a naopak neochota vlastníků průmyslových podniků financovat základní výzkum bez vidiny přínosů v krátkodobém časovém horizontu limituje výběr společných projektů;
- poměrně negativní vnímání chemického a plastikářského průmyslu veřejností. Výsledkem je nedostatek odborníků s odpovídajícím vzděláním, přetrvávající malý zájem o studium

polymerních oborů, riziko omezování výroby kvůli sporům s místní správou, zhoršená pozice chemických a plastikářských podniků při jednání se státními institucemi o fiskálním prostředí, regulaci apod.

- nízký zájem výrobců komoditních plastů o řešení využití plastů po skončení jejich životnosti;
- nízký zájem výrobců plastů o spolupráci s evropskými asociacemi, jako je PlasticsEurope, EuPC, asociace pro využití odpadních plastů apod.;
- nezájem drtivé většiny zpracovatelů plastů a recyklátorů o zapojení do evropských asociací;
- ČR skládá podle Plastics Europe necelých 40 % odpadů. Je nutné hledat vědecky podložené návrhy prevence vzniku odpadních plastů, aplikací ekodesignu a využití odpadních plastů jako recyklátu nebo energeticky;
- evropská strategie pro plasty v cirkulární ekonomice klade velký význam na mechanickou a chemickou recyklaci plastů.

4. Klíčové technologické priority

U aplikovaného výzkumu je účelné zacílit veřejnou podporu do oblastí, kde prokazatelně existuje výzkumný, vývojový a technologický potenciál, který je vysoce relevantní pro řešení zásadních problémů společnosti a nabízí možnosti využití v nových výrobcích, technologiích a službách.

V rámci zpracování SVA byly vytipovány strategické oblasti, pro které existuje nebo je vytvářen v ČR dostatečný vědeckotechnický potenciál, záměry jsou realizovatelné a mohou významně přispět k řešení potřeb české společnosti, jako jsou úspory energií, zlepšení životního prostředí. Některá témata jsou již dnes podložena programy potenciálních řešitelů, případně i zájmem průmyslových partnerů, jiná témata jsou zatím jen námětem pro případné využití. Podrobnější zdůvodnění navrhovaných programů je rozvedeno v SVA. Přesnější definice výzkumných úkolů je ponechána na jednotlivých výzkumných nebo výrobních subjektech.

4.1. Technologie výroby a užití moderních plastů

Vývoj nových plastů s vlastnostmi připravovanými na míru je důležitým stimulem nového podnikatelského rozvoje v řadě průmyslových odvětví. Potřeba budoucích technologií se promítá přímo do rostoucích požadavků na nové materiály s požadovanými vlastnostmi, metod jejich přípravy, nákladovosti výroby a jejich recyklovatelnosti. Významné náměty jsou v oblasti využití nanomateriálů či ve zdokonalování obalů (včetně biologicky rozložitelných).

V ČR jsou vhodné technické a výrobní předpoklady pro urychlení vývoje v naznačených směrech. Navrhované výzkumné programy v této oblasti jsou uvedeny v kapitole 6.

Z potenciálních řešitelů a realizátorů těchto záměrů lze uvést: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Ústav fyzikální chemie J. Heyrovského, v.v.i. Praha, SYNPO a.s. Pardubice, Ústav chemických procesů AV ČR, v.v.i. Praha, ORLEN Unipetrol (PIB), Vysoké učení technické Brno, ORLEN UniCRE, VŠCHT Praha, Univerzita Palackého Olomouc, Regionální centrum pokročilých technologií a materiálů Olomouc, Univerzita Pardubice, VÚOS Pardubice, Centrum organické chemie, Elmarco s.r.o. Liberec, Momentive Specialty Chemicals, a.s. Sokolov, Synthos a.s. Kralupy, Bochemie a.s. Bohumín, Precheza a.s. Přerov, Fatra Napajedla, Inotex s.r.o. Dvůr Králové, Teluria Skrchov, Plastikářský klastr z.s., Vysoká škola báňská - Technická univerzita Ostrava, INOTEX, Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, NANOPROGRESS, Univerzita Palackého v Olomouci - Český institut výzkumu a pokročilých technologií, Moravskoslezský automobilový klastr, z.s., TERAMED, s.r.o., ZODPA s.r.o., ASIO TECH, spol. s r.o., Ethanol Energy a.s., Continental Automotive Czech Republic, Simple Engineering s. r. o., Zlínský kreativní klastr, z.s., HELLA AUTOTECHNIK NOVA, s.r.o., Fortemix produkce s.r.o. a další.

Jedním z trendů vývoje plastů jsou kaskádové polymerační technologie pro přípravu multi-modálních polymerů (PE, PP) pro výrobu moderních obalových materiálů a vývoj výroby polymerů s multimodální distribucí molekulových hmotností a s řízeným obsahem komonomeru v jednotlivých frakcích (např. nízkomolekulární homopolymer + výšmolekulární kopolymer + ultravysokomolekulární kopolymer). Vlastnosti polymeru tak lze nastavit na míru konkrétní aplikaci.

Další náměty vycházejí ze společenské objednávky na bioplasty, včetně bioplastů třetí generace, využívání zemědělských odpadů, biodegradovatelné plasty, plasty pro 3D tisk a na plasty se sníženou hořlavostí.

V oboru polyolefinů lze pozorovat světové trendy:

- a) pro napěňovací technologie (uhlovodíky, nověji N_2 , CO_2), aplikace využívající lehčené /napěňované PE, PP (z 950 g/l až na cca 20 g/l), obalové rohože, krycí folie, tvarovky, výplně (např. pro auta);
- b) použití metallocenových katalyzátorů pro nastavení požadovaných vlastností;
- c) využití komonomerů hexen, okten, norbornen atd. s použitím metallocenových katalyzátorů.

Eviduje se rostoucí poptávka po zařízeních, jako jsou vícedutinové a neurologické katetry, které vyžadují velmi tenké stěny a inovační design. Zaznamenáváme nárůst začínajících firem v oboru lékařských trubic, způsobený pokrokem v materiálové sféře a požadavky na méně invazivní zákroky. K tomu všemu se přidaly inovační metody k začlenění biologických činidel do trubic. Pro výrobu lékařských hadiček se používají hlavně PVC a TPE (termoplastické elastomery), polyolefiny (PP a PE), polyuretany, polyamidy (PA), fluoropolymery (FEP a PTFE) a silikon. Silikonové trubičky se používají např. pro peristaltická čerpadla, chirurgické drenáže, katetry a intravenózní dodávku léků.

Preferovaným zdrojem pro výrobu aditiv pro plasty jsou udržitelné, obnovitelné zdroje rostlinného nebo živočišného původu, včetně odpadů. Tyto produkty jsou přátelské k životnímu prostředí a označují se jako bio-aditiva. Trh těchto aditiv se dlouhodobě rozvíjí obecně tempem kolem 6 % ročně.

Za hvězdu mezi aditivami pro plasty jsou považovány retardéry hoření. Na trhu je k dispozici přes 1400 typů retardérů hoření od stovky výrobců z toho 75 bromovaných. Aplikace retardérů je nezbytná pro stavebnictví, elektropřístroje a dopravní prostředky.

4.1.1. Moderní katalyzátory

I malé zlepšení v efektivnosti katalyzátorů představují významné zvýšení efektivnosti výrob, snížení energetické náročnosti a negativního vlivu na životní prostředí. Důležitými výzkumnými záměry je pomocí vysoce efektivního modelování hledat nové teoretické přístupy k přípravě katalyzátorů a k modelování polymeračních procesů.

4.1.2. Spotřební výrobky

Jedním ze základních cílů je přispět ke zlepšení kvality života při zachování principů trvalé udržitelnosti. Aplikacemi moderních technologií jako jsou nanotechnologie nebo biotechnologie lze získat nové materiály a výrobky s vyšší přidanou hodnotou často při využití obnovitelných zdrojů surovin.

Vývoj moderní kontroly potravin a smart obalů založených na „inteligentních“ plastech fungujících nejenom jako ochrana proti znečištění a proti oxidaci, ale současně jako senzory kvality přispěje k lepšímu managementu skladování potravin a současně umožní zákazníkům prokazatelně určit kvalitu výrobků.

Dalším námětem je vývoj nových UV absorbérů jak pro kosmetiku, tak pro nátěrové hmoty, plasty a vlákna.

Moderní technologie a materiály významně ovlivní vývoj v plastikářském průmyslu. Příkladem využití nanočástic v těchto odvětvích může být výroba povlaků odolných vůči poškrábání či se samočisticí schopností.

Dále je velmi zajímavým námětem výzkum aditiv na bázi nových vodivých polymerů pro povrchovou ochranu materiálů, charakterizace a modifikace povrchu pigmentů a vývoj vodné nanodisperze pro funkční povrchové úpravy, abrazi odolných materiálů, povrchů s vysokou redukcí tření, vodě odolné povrchy a fotokatalyticky aktivní povrchy.

4.1.3. Nanokompozity

Velmi perspektivní je výzkum polymerních nanokompozitů s anorganickými nanoplňivy (jíly, oxidy, kovy, atd.) pro aplikace např. v automobilovém, leteckém a obranném průmyslu. Jednou ze stěžejních otázek přípravy těchto materiálů ale zůstává dispergace nanoplňiva v matrici a jeho adheze k polymeru. Perspektivní jsou plastové konstrukční materiály, které budou mít vyšší pevnost, tvrdost, tvarovou stálost, větší tepelnou stabilitu a menší hořlavost.

Výzkum polymerních nanokompozitů pro nátěrové hmoty a povrchové úpravy bude mít za cíl zlepšení odolnosti proti poškrábání, zlepšení tepelné odolnosti, vzrůst tvrdosti, zlepšení oděruvzdornosti, zlepšení bariérového efektu (nižší plyno- a paropropustnost), zvýšení odolnosti proti UV záření, snížení koeficientu tření na povrchu úpravy, snížení hodnoty expanzního koeficientu, snížení prostupnosti vůči kapalinám, snížení hořlavosti, antimikrobiální vlastnosti, rozměrovou stálost, zvýšenou odolnost proti šíření trhlin atd.

V červenci 2017 obdrželo lucemburské centrum pro aplikované nanotechnologie vládní grant na výstavbu výrobní jednotky pro nanočástice o kapacitě 250 tun za rok. Hlavní aplikace v kompozitech, plastech a elastomerech. Produkt, grafenové nanotrubičky, má vynikající vlastnosti a je 50krát levnější než dosud aplikované nanočástice. Produkt je registrovaný v rámci REACH. Aktuální výrobní kapacita v roce 2022 dosáhla 90 tun a vývoj dále pokračuje (viz <https://ocsial.com/about/>).

Výzkum „chytrých“ či „inteligentních“ nátěrů a povlaků založených na využití různých typů nanočástic bude mít za cíl získat nátěry schopné reagovat na vnější podněty a interagovat s okolím (hlavně jako clearcoaty v automobilovém průmyslu a nanostrukturované elektro- nebo opticky aktivní inteligentní povrchy).

V souvislosti se stále širším využíváním nanomateriálů je nezbytné zaměřením také na hygienické a environmentální důsledky jejich používání.

4.1.4. Plasty pro dopravní prostředky

Celosvětové úsilí o snižování emisí CO₂ se dotýká i dopravních prostředků. V rámci jednotlivých kontinentů jsou předepisovány přísnější limity pro spotřebu a tedy i exhalace CO₂ z pohonných hmot. To se projevuje ve vývoji nových, lehčích konstrukcí exteriérů a interiérů dopravních prostředků s využitím plastů. Vyvíjejí se nové aplikace komoditních plastů (PP) s přídavkem ztužujících vláken, dále aplikace inženýrských a speciálních plastů. Využití nabízejí i pěnové a strukturální pěnové plasty. S ohledem na vysokou produkci automobilů v ČR je zapojení výzkumu a vývoje do procesu aplikací nových plastů i způsobu zpracování (3D tisk) velkou výzvou. Rostoucí důležitost mají způsoby spojování plastů s jinými materiály (a to nejen pro automotive).

Novým trendem v dopravních prostředcích jsou baterie pro elektromobily, jejichž nasazení povede k podstatnému snížení spotřeby fosilních paliv. Společně s těmito aktivitami je nutné řešit vývoj nových materiálů na bázi polymerů včetně způsobů jejich recyklace.

4.1.5. Materiály pro zdravotnictví

Farmaceutický průmysl a medicína jsou významnými iniciátory inovací jak v materiálové, tak technologické oblasti, také díky podstatně vyšším alokacím finančních prostředků. V oboru nanokompozitů se jedná především o kompozity s polymerní matricí vyztuženou uhlíkovými vlákny, které jsou perspektivní např. pro konstrukci kostních a kloubních náhrad a kostních implantátů.

4.1.6. Plasty jako detektory ionizujícího záření

Využití plastů v oblasti detekce ionizujícího záření je založeno na převodu energie ionizujícího záření na energii fotonů v oblasti blízké ultrafialové a viditelné oblasti spektra. Tyto fotony jsou pak snímány ve formě záblesků vhodnými snímači (fotonásobiče, fotodiody). Výstupní signál z detektoru je pomocí fotonásobiče převeden na elektrický signál a ten je následně zpracován vhodným analyzátozem a software. O takovýchto typech detektorů pak hovoříme jako scintilačních detektorech.

První plastové detektory byly vyvinuty v padesátých letech s cílem nahradit především kapalné scintilátory a nabídnout pro detekci záření levný, dobře dostupný materiál umožňující výrobu detektorů s velkým objemem a v podstatě jakýmkoliv tvarem. V současné době jsou hledány jak nové metody přípravy plastových detektorů s využitím technologií pro zpracování plastů (extruze, vstřikování, 3D tisk a další), tak i nové složení (využití speciálních nanoplňiv s aktivním povrchem, úpravy složení s cíle zvýšení rychlosti odezvy, emitovaného spektra záření apod.).

Z hlediska cílového využití jde o materiál pokrývající svým uplatněním široké spektrum použití od detekce radioaktivních zdrojů (mýtné brány, recyklace kovů, obrana) přes technické aplikace (detektory výšky hladiny, lékařské aplikace - PET) až po uplatnění ve vědeckých projektech (detekce kosmického záření, neutronů apod.). Celkově lze říci, že objem výrob plastových scintilátorů má v posledních letech narůstající tendenci právě díky jejich rozšiřující se oblasti použití a výhodné ceně.

Vývoj plastových scintilačních detektorů navazuje na dlouholetou tradici v této oblasti a snaží se navázat na úspěchy pracovníků Výzkumného ústavu přístrojů jaderné techniky, kteří tento typ detektorů v České republice s úspěchem zavedli do výroby. Díky silné podpoře nového vlastníka technologie fy. Nuvia, která je světovým leaderem v oblasti jaderných technologií, je další rozvoj těchto produktů v rámci ČR podpořen i konkrétními výstupy v projektech po celém světě. Jedná se především o spolupráci ve Vědeckých projektech (SUPERNemo, ICARUS) ale i konkrétních výrobcích. Velmi důležitou je společná spolupráce fy. Nuvia s centry výzkumu v této oblasti a to jak v oblasti jaderné fyziky a chemie (ČVUT-UTEF, FJFI) tak i centry zaměřenými na vývoj polymerních materiálů (CPS Zlín, UMCH Praha, PIB Brno).

4.2. Biotechnologie

Návrh výzkumných témat pro oblast biotechnologií je shrnut v kapitole 6. Jako příklady potenciálních řešitelů lze uvést Ústav chemických procesů AV ČR, v.v.i. Praha, Výzkumný ústav anorganické chemie a.s. Ústí nad Labem, Ústav experimentální botaniky AV ČR, v.v.i. Praha, Výzkumný ústav rostlinné výroby, v.v.i. Praha, Centrum regionu Haná pro biotechnologický a zemědělský výzkum, Olomouc, VŠCHT Praha, CEITEC Brno, Nafigate Corporation, a.s., a další.

Nezisková organizace Bio-based Industries Consortium (BIC), která byla založena v Bruselu v roce 2013 za účelem zastupování soukromého sektoru v projektu partnerství veřejného a soukromého sektoru

(Public-Private partnership, PPP) s Evropskou komisí, zaměřeném na posílení bio-based průmyslového odvětví v Evropě, má v roce 2022 už více než 240 členů z řad průmyslových podniků a 165 přidružených členů z řad výzkumných organizací, akademické sféry a obchodních sdružení. V období 2014-2020 bylo partnerství známé jako Bio-based Industries Joint Undertaking (BBI JU) a hospodařilo s celkovým rozpočtem 3,7 mld. EUR. Nové partnerství Circular Bio-based Europe Joint Undertaking (CBE JU) pro období 2021-2030 má celkový rozpočet 2 miliardy EUR a jeho cílem je řešit aktuální výzvy, kterým toto odvětví čelí v oblastech zemědělství, potravinářství a krmiv, vodního hospodářství a námořního průmyslu, chemikálií a materiálů (včetně bioplastů), lesnictví, celulózy a papíru, odpadového hospodářství a jiných (viz <https://biconsortium.eu/about>, <https://biconsortium.eu/membership>).

Biotechnologické procesy můžeme rozdělit dle jednotlivých typů výsledných produktů do kategorií:

4.2.1. Nové fermentační procesy

V současné době jsou fermentační technologie zastoupené převážně ve farmako-chemických výrobcích a nově technologiích výroby biopaliv. Mezi chemikálie našeho zájmu patří etanol, butanol, kyselina propionová a 3-hydroxypropionová, kyselina aspartová, jantarová, mléčná. Všechny tyto látky lze zařadit jako potencionální suroviny pro výrobu nových typů „biopolymerů“.

4.2.2. Nové enzymatické procesy

Vhodně použité enzymy umožňují uskutečnit (tj. katalyzovat) reakce, které jsou za užití tradičních chemických metod nesnadné (rozklad lignocelulózové a odpadní biomasy a škrobů na cukry a jiné jednoduché sloučeniny) nebo nemožné a mohou vést k efektivní výrobě monomerů pro přípravu pokročilých plastů. Od září 2021 provozuje firma Carbios první demonstrační jednotku na enzymatický recyklační proces k výrobě čistého PET z různých odpadních typů PET. Demonstrační závod představuje vyvrcholení vývoje technologie C-ZYME®. Umožní ověření technického, ekologického a ekonomického výkonu procesu enzymatické recyklace PET a také návrh budoucích průmyslových jednotek. Jeho provoz do konce roku 2022 umožní vypracování kompletní inženýrské dokumentace (Process Design Package) pro výstavbu a provoz referenční jednotky s kapacitou 40 000 t/rok i budoucích továren, které budou provozovány podle licenční smlouvy (viz <https://www.carbios.com/en/history/>).

4.2.3. Termo-katalytické procesy

Výběr vhodných technologií zaměřených na určitý typ biomasy může zajistit optimální výstupní produkt stálé kvality. Pro pyrolýzní procesy je nutný vývoj zejména vhodných deoxygenačních, hydrogenačních a depolymerizačních katalyzátorů. K tomu, aby tyto metody byly konkurenceschopné je zapotřebí snížit jejich celkovou energetickou spotřebu, navrhnout nízkonákladové katalyzátory, které umožní přímé štěpení ligninu a celulózy na jednodušší látky a optimalizovat separační metody produktů. Konceptně lze rozdělit vývojové programy na štěpení biomasy a následné dělení produktů a na separaci na celulózu, hemicelulózu a lignin a následné zpracování těchto polymerů.

4.2.4. Výroba komoditních chemikálií

Mezi základní vize uplatnění biomasy jako suroviny pro chemický a plastikářský průmysl je předpoklad, že vhodnou konverzí vstupní suroviny bude možno nahradit stávající fosilní surovinový pool nebo

vytvořit nový „zelený“ produkt s ekvivalentními vlastnostmi. Jako hlavní zdroj suroviny se s ohledem na vhodnost uvažuje lignocelulózová biomasa. Je účelné zaměřit se i na budování nových „value-chains“, tedy na nové typy výrobků – příkladem je např. PLA a její uplatnění jako biodegradabilního polymeru.

Celulóza popř. hemicelulóza, která patří mezi hlavní stavební složky většiny rostlin a dřevin, je jedna ze surovin se strukturně vhodným složením. Molekuly získané rozkladem celulózy se mohou považovat za prekursory nových alternativních monomerů a speciálních polymerních hmot, ale také za vhodné intermedie technologických procesů. Jde zejména o látky C3 – C6, jednoduché cukry a kyseliny.

Pozornost by měla být zaměřena i na selektivní depolymeraci celulózy a následné konverze meziproductů jako jsou např. levoglukosan a hydroxymetylfurfural.

Lignin, tvořící ve většině případů v biomase 18–32 % hm., je navržen jako další vhodná surovina do nového produktového směru. Vzhledem ke své polyfenolické struktuře se jeví jako vhodná surovina pro získávání zejména jednoduchých aromátů, benzenu, toluenu a xylenu. Tyto látky je možno bez problémů začlenit do stávajících petrochemických výrob. Tím je vyřešen odbyt a konečné zpracování. Podle některých studií by bylo ekonomicky výhodnější získávat rovnou i fenoly (a vyhnout se tak následnému reakčnímu kroku, tj. oxidaci aromátů na fenoly).

V současné době však neexistuje vhodný depolymerizační a dealkylační katalyzátor pro štěpení celulózy, hemicelulózy a ligninu na výše uvedené sloučeniny. Jako vhodný způsob se jeví kombinace katalytické, termochemické a biochemické transformace.

Současně je do těchto výzkumných směrů nutné souběžně zařadit jako potenciální zdroje surovin rostliny s vysokým obsahem škrobů, cukrů a olejů, u kterých je procesní technologie zpracování v některých případech příbuzná (enzymatické štěpení na jednodušší cukry – hydrolázy, lipázy, amylázy) a jejich potenciál je stejně tak perspektivní jako u lignocelulózové biomasy.

Výzkumný trend je třeba zaměřit na výběr vhodných postupů a technologií pro štěpení surovin na bázi celulózy na nové perspektivní sloučeniny včetně směřování na možnosti výroby kyseliny akrylové a metylakrylátu.

V realizaci minimálně na poloprovozní úrovni jsou výrobní jednotky na 100% biologické bázi: etylen, anilín, n-butanol, isobutan, síťovadlo pro PUR, epichlorhydrin, ztužující plniva (vlákna), metan.

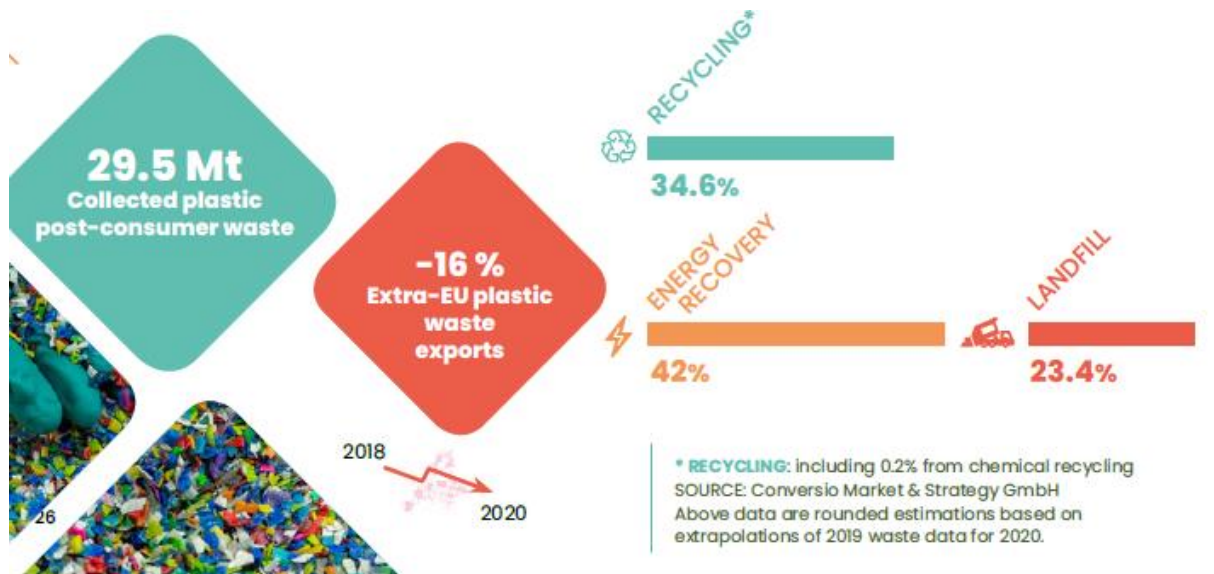
4.3. Nové procesy a zařízení

Je nutné vyvíjet nové materiály a současně udržovat konkurenceschopnost technologií. Dřívější výroby inženýrských plastů byly z důvodu nekonkurenceschopnosti uzavřeny. Konkrétně se jedná o polypropylenoxid (PPO) a polyamid (PA) ve Spolaně Neratovice a terpolymer ABS v Kaučuku Kralupy nad Vltavou.

Výzkumně by se měl podpořit vývoj specialit v rámci komoditních plastů u kompaundérů. Touto činností by se mělo v ČR zabývat min. 40 malých a středních výrobců. Taktéž na oblast zpracování a finalizace plastových výrobků by se měla výzkumná základna zaměřit.

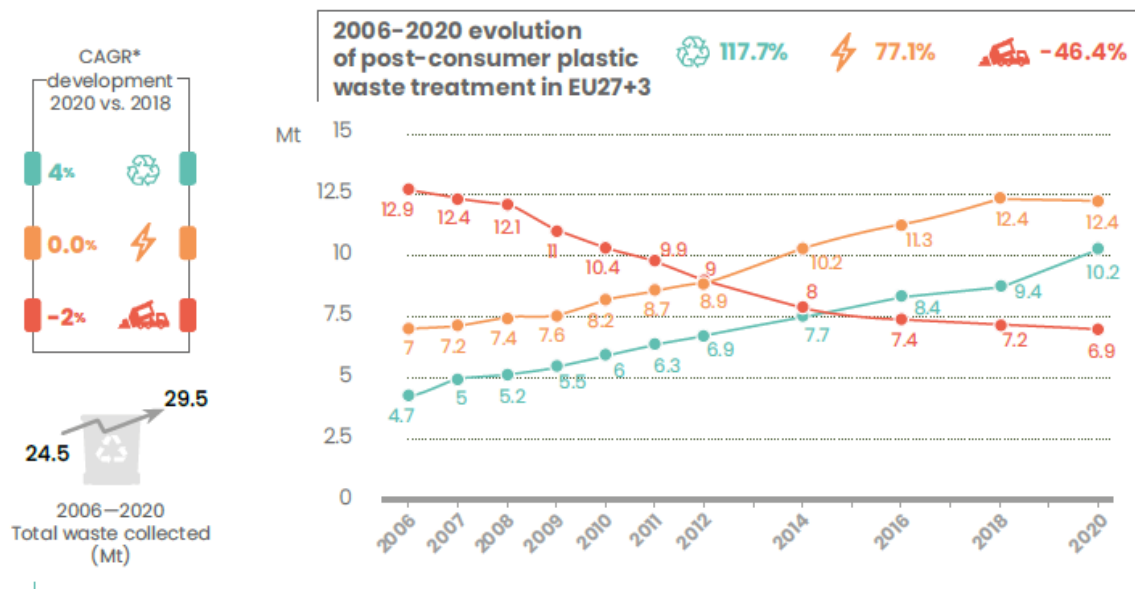
Samostatným v ČR zatím málo řešeným problémem je využití plastových odpadů v procesech výroby a jejich zpracování po skončení jejich životnosti. Jestliže v roce 2020 bylo v Evropě aplikováno 49 mil. tun

plastů, pak v odpadech jich skončilo 29,5 mil. tun. Využití těchto odpadů recyklací (včetně chemické recyklace), energetickým využitím a skládkováním je patrné z obr. č. 1.

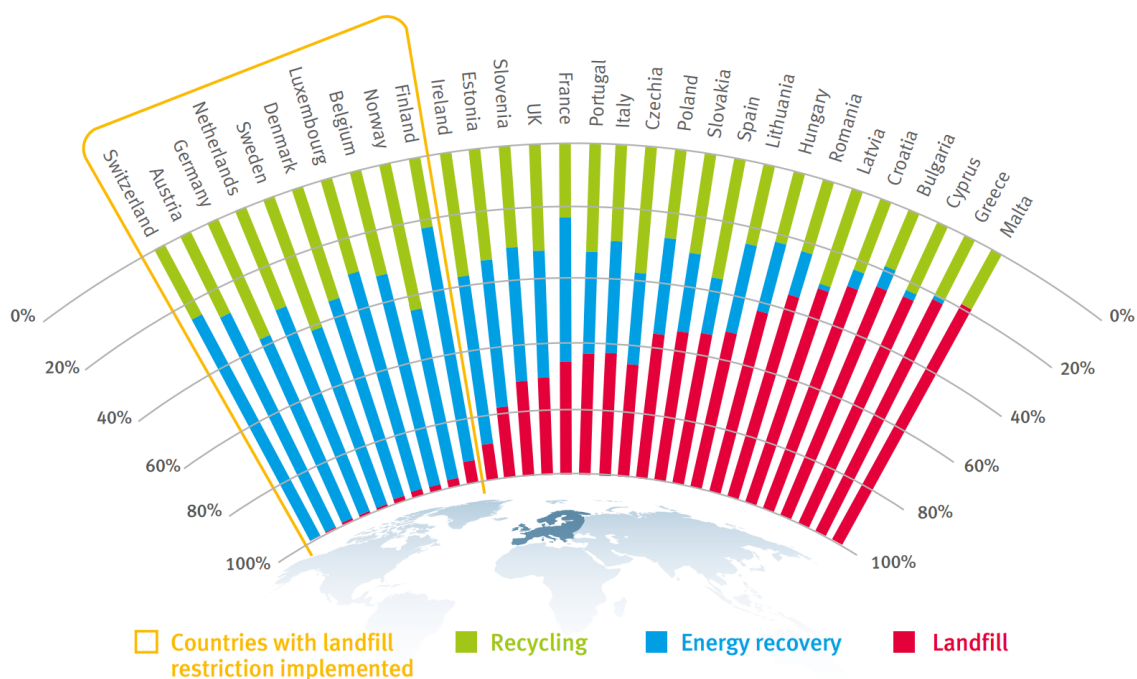
Obrázek 1 Využití odpadních plastů v Evropě v r. 2020

Dlouhodobě se snižuje v EU podíl skládkování odpadních plastů – obr. č. 2.

Obrázek 2 Trend využití plastových odpadů (2006–2020)

V ČR se spotřebovává ročně 1,3 mil. tun plastů. Dle modelu EU by mělo vznikat ročně 680 tis. tun odpadních plastů. Vykazujeme však pouze 436 tis. tun a z toho ještě 36 % skládkujeme – viz obr. č. 3. V EU činí hodnota sládkovaných odpadních plastů 8 miliard Euro, v ČR – 5,5 miliardy Kč.

Obrázek 3 Využití plastových odpadů v EU

Analyticky a výzkumně je nutno řešit bilancování odpadních plastů za hlavní aplikační segmenty – obaly, stavebnictví, dopravní a elektro prostředky a hlavně systém efektivního využití. Jedná se o potenciál pro malé a střední firmy.

Mezi potencionální řešitele lze uvést: EKO-KOM, Asociaci pro recyklaci stavebních materiálů, organizace určené pro recyklaci elektronických zařízení, VŠCHT, UTB Zlín a další.

V souvislosti s dalším vývojem efektivních a environmentálně přijatelných technologií pro výrobu plastů budou hledány nové chemické procesy a aplikována netradiční zařízení. V této oblasti budou uplatňovány například oxidační postupy pro destrukci toxických či obtížně biologicky odbouratelných organických polutantů metodami mokré oxidace za superkritických podmínek či v přítomnosti nových katalyzátorů. Do oblasti optimalizace procesů jsou zařazeny i prvky automatizační techniky, protože v ČR jsou vytvořeny dobré podmínky úspěšné realizace adaptivního řízení procesu (APC - Adaptive Process Control).

K řešení řady navržených témat je v ČR k dispozici solidní výzkumná základna, případně existuje i s úspěšným napojením na průmyslový výzkum.

Vědeckotechnický potenciál pro tento obor byl identifikován například: Ústav chemických procesů AV ČR, v.v.i. Praha, Vysoká škola chemicko-technologická Praha, Ústav jaderného výzkumu Řež a.s., Výzkumný ústav anorganické chemie, a.s., Ústí nad Labem a další.

Mezi potenciální řešitele a realizátory lze uvést například: Orlen Unipetrol RPA, Synthos Kralupy nad Vltavou, Synthomer Sokolov, Agrofert a.s. Praha, a další.

Návrh výzkumných témat v této oblasti je shrnut v kapitole 6.

4.3.1. Fyzikálně-chemické procesy na fázových rozhraních

Zajímavým námětem pro vývojové aktivity jsou elektrochemické procesy pro efektivní syntézu chemických specialit, resp. pro recyklační technologie. V technologických procesech bude stále růst význam membránových separačních procesů, které jsou založeny na využití fyzikálně chemických jevů vyskytujících se na fázových rozhraních. Membrány jsou přitom často založeny na speciálních polymerech nebo polymerech či kompozitech se speciální strukturou. Rozvoj lze očekávat jak při procesech tlakové separace, tak hlavně při procesech dělení plynů a par, pervaporace, membránové destilace a při elektromembránových procesech.

4.3.2. Výzkum nových procesů – chemické procesy za extrémních podmínek

Intenzifikace chemických procesů volbou extrémních podmínek využívá technologie, provozované při vysokých teplotách a tlacích, nebo v netradičních rozpouštědlech. Vybraná témata z této oblasti se zabývají například kinetikou reakcí s účastí plynů, termodynamikou procesů, procesy za superkritických podmínek, procesy s využitím plasm pro úpravu povrchu plastů atd.

5. Koncepce výzkumu a vývoje v ČR a úloha ČTP PLASTY při její realizaci

25. 1. 2021 byla vládou ČR schválena Národní výzkumná a inovační strategie pro inteligentní specializaci ČR 2021–2027 (z anglického Research and Innovation Strategy for Smart Specialisation – RIS3, dále též „Národní RIS3 strategie“), která zajišťuje efektivní zacílení prostředků především z evropských, národních a územních rozpočtů na podporu orientovaného a aplikovaného výzkumu a inovací. Viz <https://www.mpo.cz/cz/podnikani/ris3-strategie/>, kde jsou dostupné i její přílohy. Na její formulaci se významně podílely SCHP ČR, ČTP SusChem a ČTP Plasty. V současné době ČTP Plasty spolupracuje na aktualizaci Přílohy 1. Karty tematických oblastí, která obsahuje podrobnější obsahové vymezení jednotlivých tematických oblastí a domén specializace.

Mezi priority aplikovaného výzkumu, vývoje a inovací ČR, ke kterým se ČTP Plasty v souladu s RIS3 strategií hlásí, patří zejména:

- oběhová ekonomika,
- energetické zdroje, včetně úsporných opatření ve spotřebě energií,
- biologické a ekologické aspekty udržitelného rozvoje,
- materiálový výzkum,
- molekulární biologie a biotechnologie,
- informační společnost,
- bezpečnost a obrana.

Snahou ČTPP je stále aktivní zapojení do přípravy národních priorit VaVal, do příprav úpravy Metodiky hodnocení výsledků výzkumných organizací a hodnocení výsledků ukončených programů a do projektů MPO ČR týkajících se problematiky mezinárodní konkurenceschopnosti průmyslu v ČR.

ČTPP může pro tyto účely vypracovat detailnější analýzy konkurenceschopnosti českého plastikářského průmyslu v evropském či světovém kontextu, příp. i úlohy českých podniků v nadnárodních strukturách a zaměřit se pak na vytipování těch oborů, kde má český plastikářský průmysl tradici, odpovídající postavení a větší pravděpodobnost zásadního příspěvku k udržitelnosti české chemie a ke konkurenceschopnosti a udržitelnosti v evropském a celosvětovém kontextu.

Rovněž pozitivní ovlivňování legislativního prostředí pro chemický průmysl patří mezi základní úkoly SCHP ČR a ČTPP.

6. Navrhované směry výzkumu

1. Moderní plasty a spotřební výrobky

- vývoj výroby moderních obalových materiálů
- vývoj nových izolačních materiálů
- vývoj materiálů z obnovitelných surovin, zejména aditiv pro plasty
- vývoj moderních technologií zpracování plastů, včetně kompaundování a recyklace odpadních plastů
- rozvoj moderních aplikací komoditních, inženýrských a speciálních plastů
- vývoj biodegradabilních polymerů
- využití a příprava strukturovaných polymerů
- vývoj polymerů se speciálními vlastnostmi (magnetické, vodivé atd.), výzkum využití nano-sloučenin křemíku na bázi polyhedrálních silsesquioxanů (POSS) jako nosičů katalytických komponent při polymeraci styrenu a olefinů
- vývoj moderních zdravotně nezávadných anorganických UV absorbérů pro nátěrové hmoty, kosmetiku a plasty
- tkané a netkané polymerní textilie
- polymery pro ukládání energie
- polymery pro 3D tisk
- vývoj a efektivní využití plastových recyklátů
- nové bio – polyoly pro PUR
- vývoj nových typů plastových scintilačních detektorů a technologií jejich výroby

2. Nanokompozity

- výzkum zaměřený na pochopení efektů nano-plniv s velkým specifickým povrchem na mechanické vlastnosti, degradační a hořlavostní chování polymerů
- výzkum podmínek přípravy nových, netradičních typů nanokompozitních materiálů na bázi montmorillonitických jílu a dalších typů anorganických nanočástic
- vývoj metod pro dispergaci nanočástic a hodnocení jejich vlastností
- výzkum povlakových technologií se specializací zejména na automobilový průmysl, a výrobu dopravních prostředků
- využití a modifikace dosavadních způsobů přípravy nanočástic ke zlepšení vlastností polymerních materiálů a optimalizaci vlastností nanokompozitů vzhledem k zamýšlené oblasti jeho využití
- studium možností náhrady klasických (kovových) materiálů pomocí kompozitů s vlastnostmi upravenými na míru
- vývoj technologií přípravy nových typů anorganických a organických nanočástic
- vývoj povrchových úprav se zlepšenými vlastnostmi a odolností proti různým, zejména povětrnostním vlivům
- studium vlivu používání nanočástic na životní prostředí a zdraví
- vývoj samoorganizovatelných kompozitních materiálů a “chytrých povrchů”

3. Materiály pro zdravotnictví

- vývoj vhodných biopolymerů pro aplikace ve zdravotnictví
- vývoj tzv. bioanalogických polymerů (doprava léků, náhrada kůže nebo kostní dřevě)
- vývoj výroby nových membrán pro dialýzu

- pokročilé plasty pro farmaceutický průmysl a lékařství
- 4. Biotechnologická výroba komoditních chemikálií jakožto zdrojů pro výrobu plastů – aplikace zejména enzymatických a termochemických procesů na přípravu a výrobu plastů s vysokým komerčním potenciálem**
- výzkum nových typů katalyzátorů pro využití jak pro termochemické procesy, tak pro vzájemnou synergii s biochemickými konverzemi, které zvýší efektivitu a specifičnost štěpení celulosy na molekuly o velikosti C3 – C6
 - vývoj provozních technologií a celkový scale-up pro využití nových metod v reálných provozech
 - výzkum a vývoj nových vysoce efektivních metod (synergie enzymatických a standardních katalyzátorů) pro specifickou depolymerizaci a dealkylaci
 - extraktivní destilace rozvětvených bio-polymerů získaných z konverzí biomasy
 - výzkum a vývoj biopolymerů a způsobů nakládání s bio-polymery, především s biodegradovatelnými, po skončení jejich životnosti
 - návrh využití nových produktů ve stávajících podmínkách chemického a plastikářského průmyslu v ČR
- 5. Vývoj technologických procesů**
- snížit dobu produkčního cyklu s použitím nepřetržitého měření a kontroly výroby
 - potlačit produkci zmetků a/nebo nutnost přepracování produktů
 - posílit využití automatizace výroby pro zlepšení její bezpečnosti a snížení možných chyb operátora
 - snížit spotřební normy materiálů a energie a posílit nárůst výrobní kapacity
 - zajistit kontinualizaci procesu pro zvýšení efektivity s použitím zařízení malého měřítka – mikroaparáty
 - usnadnit variabilitu výrobní linky
- 6. Využití moderních katalyzátorů**
- nízkoteplotní katalýza pro rozklad zdraví škodlivých látek jako VOC ze stavebních hmot, lepidel a čisticích prostředků v interiérech
 - vývoj katalytické vnitřní vrstvy obalů potravin pro odstranění zbytkového kyslíku pro skladování potravin
 - výzkum výroby lehce nebo samočisticí superhydrofobní plochy pro různé užití např. stěnové barvy, okna, auta, zvukové bariéry, oděvy
 - vývoj polymer-stabilizovaných bimetalových nanokatalyzátorů
- 7. Reakce v elektromagnetickém poli, chemické procesy iniciované zářením**
- zářením iniciovaná polymerace, syntéza makromolekulárních látek
 - stárnutí, foto-degradace materiálů

7. Budoucí aktivity ČTP PLASTY, střednědobé cíle IAP do roku 2026

7.1. Základní cíle ČTP PLASTY

- zvyšování konkurenceschopnosti plastikářského průmyslu v České republice
- na základě iniciování a provádění vědecko-technických výzkumů a komerčního využití vědeckých řešení vytváření mostu mezi vědou, výzkumem a průmyslem v oblasti plastů
- propagace inovačních aktivit a vědecko-technického rozvoje v plastikářském průmyslu
- prosazování potřeb sektoru plastikářského průmyslu a především výzkumných a akademických pracovišť při řešení otázek výzkumu, vývoje a inovací na úrovni Rady vlády pro výzkum, vývoj a inovace
- podpora rozvoje odborného vysokoškolského vzdělávání pro zabezpečení potřeb průmyslu
- nabízet podporu při inovacích výrobního programu malých a středních firem, které nemají odpovídající výzkumné a vývojové zázemí
- spolupráce při vytváření politiky a právních předpisů sloužících k povzbuzení inovačních aktivit
- zapojení České republiky do realizace hlavních činností Plastics Europe a Evropské technologické platformy pro udržitelnou chemii následujícími způsoby:
 - zpracování a aktualizace vize rozvoje plastikářského průmyslu
 - zpracování a aktualizace SVA
 - zpracování a aktualizace IAP
 - iniciování a provádění vědecko-technických výzkumů a analýz vědeckotechnického potenciálu v oblasti plastů
 - zpracovat návrh programu podpory plastikářského průmyslu v ČR
- zapojení České republiky do evropských struktur: PlasticsEurope – výrobci primárních plastů a EuPC – asociace zpracovatelů plastů a několika evropských asociací pro recyklaci a využití odpadních plastů

Přínos pro členy ČTPP a pro rozvoj českého plastikářského průmyslu bude zhruba ve čtyřech hlavních oblastech:

- 1) Oblast informační** – udržování aktuálního souhrnu informací o stavu technologií a legislativy v ČR a porovnání se stavem v EU ve vztahu k udržitelnosti chemického a plastikářského průmyslu jako oboru, informace a podklady o komerčně využitelných technologiích, pro výzkumné subjekty náměty na projekty.
- 2) Oblast finanční (věcná)** – ČTPP vytvoří vhodné prostředí pro realizaci společných projektů mezi jednotlivými členy platformy a vytváření konsorcií, které se mohou v různých programech veřejné podpory ucházet o dotace na výzkum a realizaci svých inovačních záměrů, členové ČTPP tak rozšíří své zkušenosti z řešení společných projektů s veřejnou podporou.
- 3) Oblast lidských zdrojů** – ČTPP bude mapovat záměry jednotlivých členů v oblasti využití nových technologií, zdrojů surovin a nových materiálů a bude spolupracovat se vzdělávacími institucemi při formulaci nových studijních oborů.

4) Neformální komunikační kanály – vznik neformálních pracovních skupin založených na osobních kontaktech, zahrnující průřezově různé specializace, tyto vazby jsou klíčové při formulaci a řešení komplexních projektů.

7.2. Střednědobé cíle ČTP PLASTY

- Aktivní zapojení do přípravy národních priorit VaVal (RIS3 strategie) a jejich uplatňování ve výzvách podpory VaVal,
- analýzy konkurenceschopnosti českého plastikářského průmyslu v evropském či světovém kontextu, příp. i úlohy českých podniků v nadnárodních strukturách a zaměřit se pak na vytipování těch oborů, kde má český plastikářský průmysl tradici, odpovídající postavení a větší pravděpodobnost zásadního příspěvku ke konkurenceschopnosti a udržitelnosti v evropském a celosvětovém kontextu,
- pozitivní ovlivňování legislativního prostředí pro chemický a plastikářský průmysl v EU a ČR,
- aktivněji zapojit ČTPP do přípravy budoucího programovacího období rámcových programů EU, zejména realizace legislativního balíčku pro využití odpadních plastů v oběhové ekonomice,
- aktivně zapojit ČTPP do konzultačních skupin při přípravě výzev národních programů výzkumu,
- spolupracovat při vytváření politiky a právních předpisů sloužících k povzbuzení inovačních aktivit,
- zpracovat podrobnější analýzu konkurenceschopnosti českého chemického průmyslu v evropském či světovém kontextu,
- podporovat rozvoj technického vysokoškolského vzdělávání,
- podpořit větší zapojení MSP do využívání českého vědeckotechnického potenciálu,
- ČTPP se zapojí do řešení grantových projektů s cílem získat prostředky pro udržitelnost.

Úspěšnost žadatelů v soutěžích o státní podporu je zásadně odvislá od toho, jak dobře je napsána a doložena přihláška do soutěže. Malé firmy často přicházejí s dobrými nápěty, ale protože se nespojí se zkušenými výzkumnými pracovišti, nedoloží projekt dostatečně a v soutěži neuspějí. Tomu by mohlo napomoci vypracováním mapy výzkumných pracovišť na podnikatelské i akademické úrovni, ze které by vyplývalo, které typy projektů jsou jednotlivá pracoviště schopná technicky a personálně řešit. Současně bude zpracován přehled potenciálních MSP, s kterými by mohla ČTPP spolupracovat.

Úkolem ČTPP bude průběžně sledovat plnění jednotlivých kroků a provádět podle konkrétního vývoje situace korekce IAP, tak aby členové ČTPP měli aktuální informace o postupu řešení. ČTPP bude organizovat pravidelně (alespoň jednou ročně) seminář k upřesnění IAP.

ČTPP bude usilovat o rozšíření členské základny zejména z průmyslových podniků s cílem posílit aplikační potenciál v oblasti plastikářského průmyslu.

K zajištění publicity výsledků práce ČTPP budou strategické dokumenty zveřejňovány na webové stránce ČTPP (<https://www.tp-plasty.cz/>) a propagovány a diskutovány na akcích ČTPP a při dalších vhodných příležitostech.

ČTPP se zapojí do řešení grantových projektů s cílem získat prostředky pro udržitelnost.

Úlohou SČP ČR a ČTPP bude aktivně spolupracovat s Technologickou agenturou ČR a Radou výzkumu, vývoje a inovací, Technologickým centrem Akademie věd ČR, Svazem průmyslu a dopravy ČR, Hospodářskou komorou a dalšími organizacemi, zejména při společném prosazování cílů IAP.

Významnou roli sehraje efektivní spolupráce s dalšími národními technologickými platformami, jak je uvedeno v SVA.

SCHP ČR bude využívat IAP jako nástroj pro orientaci základního výzkumu, stanovení politik, pro přípravu národních priorit výzkumu, experimentálního vývoje a inovací, připomínkování zákonů a lobování SCHP ČR ve prospěch chemických podniků a výzkumných organizací. Zúčastnění, kteří budou nakonec provádět aktivity popsané v IAP, jsou rozmanití. Zahrnují celou škálu podílníků (akademická sféra, průmysl, státní správa), stejně jako samotnou platformu a partnery angažované v ČTPP nyní i v budoucnu.

V období 2022–2026 bude platforma pokračovat ve svých aktivitách zaměřených následujícími směry:

- Monitoring dalšího vývoje v oblasti udržitelnosti rozvoje chemie a plastikářského průmyslu po stránce technické, technologické a legislativní.
- Ve spolupráci s Plastics Europe a ETP SusChem bude zajišťovat zpětnou vazbu mezi možnostmi ČR a požadavky EU.
- Podporovat spolupráci na mezinárodní úrovni.

8. Závěr

Pouze efektivní a koordinovaná podpora VaVal v ČR může přinést výsledky v podobě posílení konkurenceschopnosti českých podniků a v důsledku toho i posílení celé české ekonomiky. Žádoucí je posílení mezioborové spolupráce, neboť mezioborový přenos výsledků VaVal může znásobit využitelnost těchto výsledků a multiplikovat ekonomický efekt plynoucí z VaVal.

Pro budoucí konkurenceschopnost České republiky, pro její úspěch na globálních trzích a tedy také pro její ekonomický růst není důležité, zdali případné intervence spadají do rámce kohezní politiky nebo nespádají, ale důležité je, zdali jsou nebo nejsou pro Českou republiku potřebné, účelné a smysluplné. Pokud smysluplné jsou, je nutné hledat způsoby pro jejich realizaci i mimo kohezní politiku.

Zajímavý potenciál pro inovace mohou mít malé firmy, které se odštěpily od existujících dominantních hráčů a specializovaly se na úzký segment, jemuž přizpůsobily své aktivity a mohou tak být úspěšnější, než široce rozkročení dominantní hráči. I u těchto menších firem lze ale v odvětví chemického průmyslu očekávat potřebu investic do aktivit VaVal spojenou s dobrými manažerskými a strategickými dovednostmi. Ukazuje se, že zde je prostor pro uplatnění výzkumných kapacit akademických pracovišť.

9. Seznam použitých zkratk

APC	Advanced Process Control
AV	Akademie věd
CTT	Centrum pro transfer technologií
ČTP	Česká technologická platforma
ČTPP	Česká technologická platforma PLASTY
IAP	Implementační akční plán
MSP	Malý a střední podnik
NACE	Klasifikace ekon. činností dle nařízení evrop. parlamentu a Rady č. ES 1893/2006
NERV	Národní ekonomická rada vlády
NIP	Národní inovační politika
NMR	Nukleární magnetická resonance
NP VaVal	Národní politika výzkumu, vývoje a inovací
NTP	Národní technologické platformy
OLED	Organic Light Emitting Diode
RVVI	Rada pro výzkum, vývoj a inovace
SCHP ČR	Svaz chemického průmyslu ČR
SVA	Strategická výzkumná agenda
TP	Technologická platforma
VaV	Věda a výzkum
VaVal	Výzkum, vývoj a inovace
VTP	Vědeckotechnický park